

PhDr. Petr Nesvadba, CSc.
Policejní akademie České republiky v Praze
Fakulta bezpečnostního managementu
Katedra společenských věd

Koronavirová krize jako Událost

V těchto nelehkých dnech většina z nás zažívá hlavně stavy strachu, znejistění, dyskomfortu. Obáváme se o život, zdraví, práci - u sebe, ale někdy více u svých blízkých. Neurotický hluk a cval se ze dne na den „překlopily“ v neurotické ticho a klid. Náš život i náš čas se jaksi „zhustily“. Náhlé násilné pozastavení nás vybízí k bilancování, přehodnocování priorit, mnozí si dáváme i rozličná předsevzetí. Nepochybně je dnes míníme naprosto vážně, ale až krize odezní, obávám se, abychom většinu z nich časem tiše „nevypustili zadními vrátky“ (jako tomu bývá s těmi novoročními). Chtěl bych se proto s Vámi podělit o několik širších poukazů, které mi v souvislosti s „koronavirovou krizí“ vytanuly na mysl.

V prvé řadě mne napadá, jak mrazivě aktuálně dnes zní dávné konstatování Martina Heideggera o **vrženosti** člověka do bytí, jež jej ustavuje tak, že neustále musí **odkrývat** poukazy tohoto světa, aby **porozuměl** jemu i sobě samému. Jak jinak, než jako „vrženost“, lze charakterizovat situaci, do níž byla - ze dne na den - postavena lidská civilizace? Tak nějak jsme „si žili“ a náhle se „cosi událo“...

„**Událost**“ je vždycky něco, co vpadne do „samo-zřejmého“. Až příliš jsme zaběhli život jakožto „fungování“, proto nás každá „událost“ vykolejí - zvláště takto razantní. Banální žití nás nudilo, vše bylo pro nás k dispozici („po ruce“, jak říkával Heidegger) a my jsme si stále rafinovaněji navozovali „události“ v akčních filmech, románech, na exotických dovolených... Všednost ztratila vážnost, jako kdyby k ničemu nepoukazovala. A pak přišla „Událost“ a my ji prožíváme jako jeden velký trapas, čirou absurdnost v jinak racionálně uspořádaném světě, jako selhání jinak báječného systému, prostě něco, co nás takřka uráží svojí **nepatříčností**...

Spolu s Jaspersem můžeme směle hovořit o této Události jako o „**mezní**“, neboť roztránila naši sebejistotu, náš pocit (posilovaný vědci, ekonomy a zejména politiky), že „**vlastníme svět**“. Točili jsme se v bludném kruhu přesvědčení, že světu rozumíme a tudíž jej máme pod kontrolou. O to horší je procitnutí, že tomu tak není. Je pochopitelné, že v těchto dnech máme spíše tendenci, ptát se po smyslu „Události“ samé, ale vbrzku se mohla (měla?) stát **zrcadlem**, v němž se bude třeba ptát po **smyslu toho, co bylo před ní a toho, co bude po ní!** Co když právě tato Událost má „přidělit“ zpětně hluboký smysl té „banalitě“, kterou jsme opovrhovali, a naopak nemilosrdně strhnout falešnou smysluplnost z naší dosavadní bezstarostnosti, neodpovědnosti a popírání rizik?

Pokud budeme Události rozumět jako tomu, co existuje „**jakoby**“ a tímto statutem rozrušuje ostatní dění, které se vymezuje jako „**danost**“, pak budme svým způsobem vděční, že jsme dostali šanci do tohoto zrcadla pohlédnout. Událost totiž ze své podstaty vychyluje „samo-zřejmost“ a tím umožňuje „**zhlédnout**“ i ty významy, které se předtím jaksi „nehodily“... Událost je rozevření, pozvání, událost je otázka v toku odpovědí. Nežili jsme spíše před Událostí jen „**jakoby**“? A co vůbec znamená „žít“??

Nejzřetelnější na Události je totiž její **nepředstavitelnost**. Vybavuje se mi neustálé Derridovo upozorňování na „logocentričnost“ Západu. My si prostě musíme všechno nějak „stavět před sebe“, jinak to pro nás „není“! Nejdramatičtější Událostí 20. století, která otřásla jistotou, že svět má logický řád a smysl, byl **holocaust** - tato výzva k radikální změně naší (v první řadě západní) racionality, k vystřízlivění z její sebestřednosti a bezohledné instrumentálnosti. Výzva holocaustu zůstala však nezahlednutá a tedy nenaplněná, neboť se stala „jim“ (Židům)... Dnešní krize (byť s dramatem holocaustu co do rozsahu, hrůznosti a absurdnosti nesrovnatelná) mohla by být rozpoznána jako pozvání právě proto, že se „udála“ jaksi všem „nám“. Vpadla zcela nepředstavitelně do mnohem **hlubší bezstarostnosti, komfortu a popírání nebezpečí i rizik** (ekologických, vojenských, politických i všech dalších), než byla představitelná ve 20. a 30. letech minulého století, takže by (snad) i mohla být rozpoznána jako výzva k reinterpetaci našeho způsobu myšlení.

Profesor Petříček nedávno upozornil, že od „Osvětí“ nelze již nic kategoricky tvrdit, není možný žádný autoritativní soud, neboť holocaust byl nejen cosi nezdůvodnitelného a nevysvětlitelného, ale i nepředstavitelného. Od té doby „západní logos“ již jen couvá; jediné, co můžeme činit v „éře po Osvětí“, je **svědčit**... Je to málo, nebo - někdy - až dost? Na pokorný „restart“ i po naší „malé“ krizi by to bylo, myslím, úplně skvělé!

V posledních desetiletích jsme pozapomněli skutečnost, že lidské bytí ve světě vyznačuje základní dimenze, kterou Heidegger označuje jako „**starost**“. Ano, koronavirová krize nám „natvrdo“ odkryla právě tuto pravdu: člověk nejen „je“, ale o své bytí se musí starat, neboť je zásadně nezajištěn; jeho existence je neustále vystavena něčemu neurčitému - čili sám sobě je dán jen jako možnost. Ve vší surovosti se ukázalo, že existenciálními atributy lidství jsou vskutku **křehkost, zranitelnost, smrtelnost a závislost**. Všechny tyto projevy bytostné podstaty naší existence nám postavila současná krize (v různé míře) před oči a ukázala jasně, že nebudeme-li je brát vážně a neustále o ně pečovat, může naše lidství jednoho dne ztroskotat opravdu definitivně.

S krizí je to jako s vírou: aby mohla být vskutku impulsem ke změně, musí být jako taková **nahlédnuta, přijata a pochopena, aby mohla být odčiněna**. V individuální lidské mysli (ale i ve strukturách společenského vědomí) je však ukryto nesčetné množství obranných mechanismů (přesun, vytěsnění, racionalizace, kompenzace atd.), po nichž saháme s cílem buď si zmíněný náročný postup co nejvíce usnadnit, nebo nejlépe zcela vyřadit... Jsem proto spíše skeptik. Ale přesto věřím, že určitý pocit civilizačního selhání na dně i těch nejzatvrzelejších duší zůstane – a s ním by bylo dobré začít urychleně pracovat, „rozfoukávat“ tu **jiskřičku rozumu a svědomí**, o které kdysi tak krásně hovořil Sókratés jako o dvou „instancích“, s nimiž opravdový **člověk** vždycky poměruje své konání!

Ano, stále ještě současnou krizi spíše **prožíváme**, než abychom se jí snažili hlouběji reflektovat. Ale již nyní měli bychom tedy začít **promýšlet** odpovědi na zásadní otázky, jež současná krize otvírá. Jako kardinální se mi jeví následující:

- K jaké interpretaci bude budoucí (vědecká, technologická, politická a ekonomická) reflexe využita, až (snad) bude krize epidemiologicky zvládnuta? Bude Západ pokornější a skromnější, nebo se - právě naopak - definitivně „utrhne z řetězu“?

- Zredukuje se poučení z krize na vzájemné osočování politických stran a představitelů, kdo učinil (neučinil) to či ono?
- Necháme opět neosobní mechanismy trhu, politické manipulace a mediálního hmbuku, aby ovládly naše životy? Zúží se naše „odkrývání poukazů světa“ zase na konzum a logistiku bezstarostného „fungování“, nebo konečně převezmeme celou váhu své svobody - a tím i odpovědnosti?
- A co pro to můžeme učinit my všichni i každý z nás??

